

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Одним із важливих завдань сучасної підготовки вчителя ХХІ ст. є формування його професійно-ціннісних орієнтацій з урахуванням кращих історичних та сучасних надбань вітчизняної та світової педагогічної думки.

Аксіологія (від грец. *axios* – цінний) – учення про цінності, філософська теорія загальнозначущих принципів, що визначають напрями людської діяльності, мотивацію людських учинків [6, с. 13].

Професійні цінності розглядаються вченими як певний рівень свідомості, як моральне спонукання особистості до життя в соціумі, внутрішнього і зовнішнього вияву свого «Я».

У ХХ, початку ХХІ ст. проблему цінностей розглядали філософи, дидактик психологи, лінгводидакти І. Зязюн, О. Захаренко, О. Киричук, М.Пентилюк, О. Савченко, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська М. Ярмаченко та ін.

У педагогічному словнику за редакцією М. Ярмаченка дефініція поняття цінність розглядається як позитивна чи негативна значущість об'єктів довкілля для людини, класу, групи, суспільства в цілому, що визначається не їх властивостями самими по собі, а їх залученням у сферу людської життєдіяльності, інтересів і потреб, соціальних відносин; критерії і способи оцінки цієї значущості виражаються в моральних принципах, нормах, ідеалах, установках, цілях [5, с. 114].

Розрізняють матеріальні, суспільно-політичні та духовні цінності; позитивні і негативні цінності. У педагогічній діяльності визначальними мають бути загальнолюдські цінності.

З погляду філософії загальнолюдськими цінностями є все прогресивне, що виробило людство і що відповідає його інтересам загалом. Вони

уособлюють усі цінності й досягнення світової цивілізації та передбачають збереження можливостей повноцінного існування кожної окремої особистості.

Загальнолюдські цінності, заломлюючись крізь призму індивідуальної життєдіяльності, крізь внутрішній світ індивіда (його інтереси, прагнення, схильності), входять до психологічної структури особистості у формі особистісних цінностей, будучи одним із джерел мотивації її поведінки. Загальнолюдські цінності, відбиваючись у людській свідомості, мають суб'єктивний, особистісно зумовлений характер. Кожному індивідові притаманна його специфічна ієрархія особистісних цінностей, які сполучають духовну культуру суспільства й духовний світ особистості, суспільне та індивідуальне буття, що мають неабиякий вплив на формування професійних цінностей майбутньої професійної діяльності.

Аксіологічний аспект професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови передбачає її зв'язок із національною і загальнолюдською культурою, насамперед, усвідомлення національної приналежності до етнічного «МИ» в контексті світової культури. На це спрямовує Національна доктрина розвитку освіти в Україні XXI століття та інші законодавчі документи.

Для розв'язання зазначеної проблеми присвячені праці вчених С. Анісімова, І. Беха, В. Огнев'юка, Н. Ткачова Ю. Соловйова та ін. Предметами наукових розвідок є аксіологічний підхід у системі професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови. Вчені підкреслюють вагомість мови і культури у формуванні професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів. При цьому варто зазначити, що ціннісна орієнтація – вибіркоче ставлення людини до матеріальних та духовних цінностей, система її установок, переконань, переваг, що виражаються в поведінці [5, с. 143].

Рівень мовної здатності є і буде визначальним у характеристиці соціально-культурного рівня народу і кожного громадянина зокрема. Людина

створила культуру, а культура – людину. Індивідум реалізується в культурі думки, спілкування, в культурі трудової діяльності та народній традиції.

Ідея зв'язку мови і культури виникла ще у XVIII ст., але ціленаправлена розробка проблеми розпочалася в XIX ст. В. фон Гумбольдт у своїх працях наголошував на тому, що мови для нації є органами їх оригінального мислення і сприйняття. Однією з центральних проблем філософії мови вченого є широка відома теза про тісний зв'язок народного світогляду та мови народу: «Мова народу – це його дух, а дух народу – це його мова, бо через мову пізнаємо світ, його особливості» [1, с. 91].

Мова, будучи універсальним засобом передавання інформації про природу та про всі сторони життя людини й людського суспільства, а також про саму себе, у своєму словниковому складі є ціннісним відображенням культури суспільства людей, які нею розмовляють.

Зрозуміло, і ми так сприймаємо: культура, як матеріальна, так і інтелектуальна (духовна), є витвором людського суспільства та окремих творчих особистостей.

Культура так само, як і мова, є знаковою, це складна семіотична система, функцією якої є пам'ять, а основною рисою – накопичення. У культурі не тільки зберігаються наслідки людської діяльності, але ця діяльність не припиняється. А. Білецький називає культуру людського суспільства як багаторічне явище, в якому розрізняє такі сторони:

- логічну – накопичення знань науки;
- ідеологічну – релігія та філософія;
- політичну – організація суспільства, державний устрій, міжнародні відносини, союзи, договори, угоди;
- етичну – побут, звичаї;
- економічну – промисловість, виробництво продуктів та засобів існування людей, обмін та торгівля;
- технічну – створення засобів виробництва, знарядь праці, інструментів та механізмів, генераторів енергії;

- артистичну – мистецтво, словесність, художня література, поезія, музика, театр, живопис, скульптура, архітектура [2, с. 166–169].

Оскільки людина – творець культури, то мова є засобом її вираження. Чим вищий рівень культури людини, тим вищий рівень її мовної культури.

Надаючи мові особливої значущості у формуванні національної свідомості і приналежності, І. Огієнко переконливо доводив, що мова – це наша національна ознака, що в «мові – наша культура, ступінь нашої свідомості. Мова – це форма нашого життя, життя культурного і національного. Мова – душа кожної національності, її святощі, її найцінніший скарб» [3, с. 57].

Мова є основою культури, тому повинна виконувати всі суспільні та культурні функції. Чим вищий рівень національної культури, національної мови як першоознаки її існування і створення інтелектуально-духовної атмосфери, тим вищий рівень свідомості національної, державної [4].

Ставлення людини до них свідчить і про культурний рівень, і про громадянську позицію. Носії мови повинні прагнути її вишуканості і краси.

Отже, формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутнього педагога неможливе без мови, яка в наш час потребує глибокого вивчення на основі невмирущих скарбів культури народів світу. З огляду на це, аксіологічний підхід у системі підготовки майбутнього вчителя іноземної мови є необхідним, бо він акумулює значущий соціально-культурний і духовний розвиток мовної особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гумбольдт В. О различии строения человеческих языков и его влияние на духовное развитие человеческого рода: Цит. По Истории языкознания XIX-XX веков в очерках и извлечениях / В. Гумбольдт. – Ч. I-М, 1969. – 453 с.

2. Білецький А. О. Про мову і мовознавство: Навч. посібник / А. О. Білецький. – К. : АртЕк, 1997. – 234 с.
3. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки / І. Огієнко. – К. : Обереги, 1994. – 342 с.
4. Потебня А. Язык и народность / А. Потебня // Мысль и язык. – К. : Синто. – 1993. – С. 34-38.
5. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
6. Словник іншомовних слів / Уклад. Л.О.Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.